

Другий етап полягає у побудові концептуальної мережі полісемії, що дозволяє відстежити напрямки розвитку значення слова. Згідно з концепцією С. А. Жаботинської, концептуальна мережа, сформована пропозиціями п'яти базисних фреймів – предметного, акціонального, посесивного, ідентифікаційного та компаративного, є «скелетом» інформаційної системи в мисленні людини [2].

Третім етапом аналізу полісемії є ідентифікація доменів у межах концептуальної мережі лексичного значення полісемантичної лексеми *nose n* [2, с. 366]. Побудова концептуальної мережі полісемії та виокремлення у ній поняттєвих доменів дозволяє отримати уявлення про структуру існуючого в синхронії номінативного простору аналізованої полісемантичної лексеми.

Четвертим етапом аналізу полісемії є виявленням характеру динаміки концептуальної мережі в діахронії [там само].

Отже, методика аналізу полісемії, запропонована С. А. Жаботинською, демонструє, що методи концептуального аналізу не лише не входять у протиріччя з методами традиційної семантики, а й органічно їх доповнюють [3, с. 11]. Побудова концептуальної мережі полісемії та виокремлення в ній поняттєвих доменів дозволяє отримати уявлення про структуру номінативного простору полісемантичної лексеми *nose n*.

Список використаної літератури:

1. Ахманова О. С. О некоторых вопросах и задачах описательной, исторической и сравнительно-исторической лексикологии / О. С. Ахманова. – М. : Вопросы языкознания. – 1956. – № 3. – С. 10.
2. Жаботинская С. А. Принципы лингвокогнитивного анализа и феномен полисемии / С. А. Жаботинская // Проблемы загалного, германського та слов'янського мовознавства. До 70-річчя професора В. В. Левицького : збірник наук. праць. – Чернівці, 2008. – С. 357–368.
3. Жаботинская С. А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов / С. А. Жаботинская // Вестник Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина. – 2010. – № 928. – С. 6–20.
4. Зализняк А. А. Многозначность в языке и способы ее представления / А. А. Зализняк. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 672 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : навч. підручник / М. П. Кочерган. – К. : Вид-во Академія, 2001. – 368 с.
6. Лаенко Л. В. Полисемия как средство концептуализации нового опыта / Л. В. Лаенко // Вестник ВГУ. Серия «Лингвистическая и межкультурная коммуникация». – Воронеж, 2006. – №1. – С. 170–175.
7. Уфимцева А. А. Лексическое значение. Принцип семиологического описания лексики / А. А. Уфимцева. – М. : Наука, 1986. – 240 с.

Науковий керівник: к. філол. н., старший викладач В. А. Токарчук

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ПОХІДНИХ АНГЛІЙСЬКИХ ІМЕННИКІВ ІЗ СУФІКСАМИ -AGE, -NESS

Д. К. Аль-Ашкар

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Мова є головним засобом отримання, збереження, обробки й передавання інформації. Лексичний склад мови постійно поповнюється завдяки створенню нових слів. Слова в мові не творяться з довільно взятих звуків – їх створюють, керуючись певними закономірностями. Аналізом способів створення нових слів на основі тих, які вже існують у мові, займається теорія словотвору.

Термін «словотвір» має два значення. «Словотвір» у вузькому значенні означає процес творення нових слів у мові, оскільки вона знаходиться у стані постійного

розвитку. В широкому значенні цей термін означає розділ мовознавства, який займається вивченням процесу утворення нових лексичних одиниць. Предметом дослідження словотвору є вивчення способів утворення нових лексичних одиниць та засобів, за допомогою яких цей процес відбувається (суфіксів, префіксів, інфіксів тощо) [1].

В. В. Виноградов [3] стверджує, що «творення нових слів відбувається за тими моделями, за тими словотворчими типами, які вже встановилися в мові або знов виникають у зв'язку з виокремленням нових основ і використанням нових елементів афіксації, у зв'язку з розвитком і удосконаленням системи словотворення». Розрізняють морфологічні й семантичні способи словотвору. До **морфологічних способів словотвору**, що характеризуються змінами в морфологічній структурі слова, належать афіксація (*affixation*), основоскладання (*compounding*), зворотній словотвір (*backderivation*), скорочення (*clipping*), телескопія (*blending*), аббревіація (*abbreviation*) [5]. Морфологічний словотвір породжує складні форми у результаті яких з'являються деривати (похідні слова). До **семантичних способів словотвору**, що полягають в утворенні нових значень (лексико-семантичних варіантів) слів, відносяться метафора (*metaphor*), метонімія (*metonymy*), розширення й звуження значення слова (*generalization and specification of meaning*). Деякі мовознавці до семантичних способів відносять також конверсію (*conversion*).

Сучасна англійська мова використовує увесь спектр можливостей творення нових слів, з-поміж яких одним із найуживаніших є **суфіксація**. Як дериваційні елементи, суфікси виконують функцію афіксальної морфеми, яка знаходиться між коренем та закінченням і входить до складу основи. Не вживаючись незалежно, суфікс, проте, має семантичне навантаження, яке впливає на новотвір. Це спонукало лінгвістів до виокремлення численних класифікацій суфіксів за їх походженням, за частиномовною приналежністю утворюваних за допомогою суфіксів похідних слів, за ступенем продуктивності / непродуктивності, за частотністю вживання, за загальним категоріальним значенням і емоційним забарвленням похідних слів. Суфіксальний дериватив – це слово, яке складається з вихідної основи і суфікса, вживається як єдине ціле та граматично рівнозначне простому слову в усіх можливих синтаксичних конструкціях [1, с. 79]. До числа продуктивних суфіксів сучасної англійської мови належать *-age*, *-ness*, а утворені за їх участю іменники виступають об'єктом нашого дослідження.

Суфікс *-age* є багатозначним. Він приєднується до дієслівних основ і має значення «акт або факт дії, результат дії», наприклад: *to leak* 'текти, протікати' → *leakage* 'витік'; *to break* 'ламати' → *breakage* 'поломка'. Цей суфікс також має узагальнююче значення (наприклад, *clientage*), позначає конкретні предмети і надає похідним словам колективне значення (наприклад, *flowerage*).

Суфікс *-ness* характеризується високим ступенем продуктивності. Він використовується для утворення іменників з узагальнено-абстрактним значенням від різних частин мови. Цей суфікс утворює іменники зі значенням стану, якості, ознаки і приєднується як до простих основ (*lateness*), так і до похідних основ на *-ous* (наприклад, *nervousness*), *-able* (наприклад, *reasonableness*), *-less* (наприклад, *joblessness*), *-ful* (наприклад, *plentifulness*) [2].

Встановлення механізмів утворення похідних англійських іменників із суфіксами *-age*, *-ness* є можливим за умови поєднання традиційного і когнітивного підходів до аналізу словотвірних процесів. У дослідженні застосовуються такі поняття традиційної теорії словотвору, як похідне слово, словотвірна модель, словотвірне значення,

внутрішня форма слова. Виявлення способів утворення похідних слів здійснюється завдяки застосуванню понять і положень когнітивної лінгвістики, основною метою якої є пояснення суті зв'язку між мовою і мисленням шляхом аналізу мовних форм та репрезентованих ними структур знання. Методологічним інструментом такого вивчення є концептуальний аналіз. Він пов'язаний із пошуком тих спільних концептів, які підведені під один знак і представляють буття цього знака як маркера певної когнітивної структури [4]. Похідне слово розглядається як мовний знак, внутрішня форма якого структурується за допомогою однієї або декількох пропозиціональних схем. Типи таких схем запропоновані С. А. Жаботинською у семантиці лінгвальних мереж.

Лінгвокогнітивний аналіз похідних англійських іменників із суфіксами *-age*, *-ness* є поетапним процесом. Першим етапом є пошук похідних англійських іменників із зазначеними суфіксами у різних автентичних англійських джерелах. На другому етапі відбувається реконструювання внутрішньої форми досліджуваних одиниць із застосуванням пропозицій базисних фреймів. Третій етап полягає у побудові словотвірних моделей аналізованих одиниць, що супроводжується визначенням типу вихідної основи та ступеня продуктивності формальної моделі. На четвертому етапі визначається багатозначність формальних схем на основі зіставлення формальних і концептуальних моделей. Завершальним, п'ятим етапом є зіставлення концептуальних і формальних моделей похідних англійських іменників із суфіксами *-age* та *-ness*.

Таким чином, аналіз лінгвокогнітивних аспектів утворення похідних англійських іменників із суфіксами *-age*, *-ness* є можливим завдяки поєднанню понять і методик, запропонованих у традиційній і когнітивній теорії словотвору. Зазначена методика аналізу може бути застосована до аналізу словотвірних моделей з іншими словотвірними формантами.

Список використаних джерел:

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М., 1969. – 608 с.
2. Бортничук Е. Н. Словообразование в современном английском языке / Е. Н. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко. – К. : Вища школа, 1998. – 262 с.
3. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография / В. В. Виноградов. – М. : Просвещение, 1977. – 213 с.
4. Жаботинская С. А. Лингвокогнитивный подход к анализу номинативный процессов / С. А. Жаботинская // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – Вип. 928. – С. 6–20.
5. Ильина А. Н. Словообразование в современном английском языке : учебное пособие для студентов экономических специальностей / А. Н. Ильина, С. Г. Кибасова. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2012. – 90 с.

Науковий керівник: к. філол. н., старший викладач В. А. Токарчук

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЕВОГО АКТУ НЕЗГОДИ

Н. Ю. Бутенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Мінімальною одиницею мовленнєвого спілкування вважається мовленнєвий акт (далі – МА) [4, 17]. Відомо, що поняття МА було запропоновано у 60-х роках ХХ століття англійським філософом і логіком Дж. Остіном. Відтоді поняття МА є одним із центральних і засадничих понять лінгвопрагматики [1, с. 79].